

Miljoonakala – Gupjoshka

Kirjoittanut **Vasilij Sigarev**, ohjannut **Aleksej Babenko**

Venäläinen ensi-ilta 12.5.2004 Petroskoissa

Suomalainen ensi-ilta Liperin Penttilä-salissa 15.9.2005

Toinen esitys Joensuussa, Ylioppilastalon Montussa 16.9.2005

Suomenkielinen lyhennelmä: Marina Leinonen, Ludmila Immonen, Eeva-Liisa Karttunen ja Raija Vuortola

Henkilöt

Tamara, 38 – Ludmila Baulina

- syntyisin maaseudulta, ikuisesti kiitollinen aviomiehelleen Lonjalle, joka toi hänet kaupunkiin
- Tamaralla on kultainen sydän, hän on kaunis ja hyvä ihminen, mutta hänen aviomiehensä on vuosikymmeniä häntä alistanut ja nöyryyttänyt ja Tamara itsekin on alkanut uskoa, että hän on ruma ja arvoton ihmisenä
- Tamaran isä pakotti Lonjan menemään naimisiin Tamaran kanssa, koska Tamara alkoi odottaa Lonjalle lasta
- Tamaran ja Lonjan Liza-tytär kuoli 3-vuotiaana punkin pistokseen. Vaikka siitä on kulunut jo 17 vuotta, Tamara ei ole pystynyt koskaan käsittelemään ja suremaan tyttärensä kuolemaa.
- -Tamara on ammatiltaan ompelija, joka nyt työskentelee kotona tehden yksitoikkoista sänkyvaatteiden ompelamista, mutta haaveilee monipuolisemmista ompelutöistä
- Tamara on tottunut ja sopeutunut aviomiehensä ilkeyksiin ja vastaa näytelmän sankarin, Pashan ihmetellessä 'olen tottunut tällaiseen' (*ja privitsnaja*)
- -taloön tulee vieraan, Pashan pyyntöihin on Tamaran tavallinen vastaus: 'silmänräpäyksessä' (*ja migam. Tuda i nazat*) , koska Tamara on tottunut heti täyttämään kaikki aviomiehensä toiveet
- Tamara on oppinut kuvittelemaan (*mi pritstaavim*) kaikki iloa elämäänsä tuovat asiat, koska aviomies tekee kiusaa viemällä tavaroita kotoa pois: tee onkin pelkkää vettä, koska aviomies on vienyt teepussit töihin, taskulamppu toimii romanttisten kynttilöiden vastineena jne.

Lonja, 40 - Tamaran aviomies – Valerij Baulin

- yliopistossa opiskellut kaupunkilaismies. Ilkeä, jopa julma vaimoaan kohtaan. Haluaisi päästä vaimostaan eroon.
- kutsuu vaimoaan halventavasti miljoonakalaksi (*gupjoska*), joka on vaatimaton akvaariokala, ja pystyy elämään missä tahansa, vaikkapa viemäriverkossa.
- kiristää työntekijänsä Pashan viettelemään vaimonsa, jotta saisi syyn lähettää Tamaran takaisin maaseudulle

Pasha, 40 - Aleksandr Dobnja

- näytelmän sankari, joka saapuu yllättäen Tamaran kotiin
- vierailun kuluessa Pashalle selviää Lonjan ilkeä luonne ja hän yrittää avata Tamaran silmät näkemään, kuinka epäoikeudenmukaisesti Lonja käyttäytyy vaimoaan kohtaan
- Tamara puolustaa aluksi Lonjaa, mutta viihtyy Pashan seurassa ja alkaa saada itseluottamustaan takaisin

Toinen näytös

Lonja tulee sisälle huoneeseen, nimittää Tamaraa ja Pashaa kyyhkyläisiksi ja rauhoittelee Pashaa – että ei suinkaan aio lyödä tätä. Lonja syyttää Tamaraa aviorikoksesta, mutta Tamara kieltää kaiken ja sanoo heidän vain hyvästelleen toisiaan juuri silloin, kun Lonja saapui kotiin. Lonja vaatii kyyhkyläisiä istumaan vierekkäin.

Lonja pyytää Tamaraa tuomaan tuhkakupin ja Tamara tarjoaa kättään tuhkakupiksi. Pasha ei hyväksy Tamaran käytöstä, mutta Tamara vain toteaa - olen tottunut tällaiseen. Taas otetaan viinipullo esille, ja koska korkkiruuvia ei ole Lonja aukaisee viinipullon pohjaan lyömällä. Pasha uhkaa kertoa Tamaralle totuuden Lonjan juonittelusta ja käskee Lonjaa lopettamaan Tamaran panettelun.

Lonja teeskentelee itkevänsä ja Tamara puolustaa miestänsä. Tamaran mielestä Lonja on romantikko, joka on antanut kukkia jopa laulajatar Sofia Rotarulle. Tamara vannoo rakkauttaan Lonjalle ja kiittää taas kerran Lonjaa siitä, että tämä toi hänet maalta kaupunkiin.

Lonja näyttelee loukkaantunutta ja ilmoittaa, että yhden heistä on lähdettävä. Ja hän määrää lopulta lähtijäksi Tamaran, jolle hän on jo ostanut junalipunkin valmiiksi.

Lonja kysyy mitä tavaroita Tamara haluaa mukaansa. Lonja päättää mitä tavaroita Tamaran matkalaukkuun pakataan. Ompelukonettakaan ei unohdeta. Tamara vain seisoo lamaantuneena, ei osaa sanoa tai tehdä mitään. Lonja laittaa junalipun ja muutamia kolikoita Tamaran taskuun.

Tamara uhkaa heittäytyä junan alle kuten Anna Karenina, Lonja vastaa siihenkin, että mitäpä niin mielenkiintoista siellä junan alla on...

Tamara pyytää armoa, Lonja saa vaikka lyödä häntä joka päivä, kunhan hän vaan saisi jäädä kotiin. Lonja nimittelee Tamaraa rumilla ilmauksilla.

Yht'äkkiä Pasha tuleeikin takaisin ja huutaa Lonjalle, että - nyt riittää. Ja yllättäen kosii Tamaraa. Lonja yllyttää Tamaraa suostumaan kosintaan, onhan Pashalla kaksi huonetta ja riittävästi kaikkea hyvää. Tamara suostuu lopulta kosintaan.

Ompelukone päätetään ottaa mukaan, mutta Pasha lupaa ostaa kaiken muun tarpeellisen Tamaralle. Kun Pasha lähtee etsimään Tamaran kenkiä, Lonja supattaa Tamaralle, että tämä on kiittämätön, joka on ensimmäisen mukaan lähdössä, jolla on isompi asunto. Tamara pyytelee anteeksi.

Pasha pyytää Tamaran virallisia papereita, jolloin Lonja kieltää niiden mukaan ottamisen. Kun Pasha uhkaa, että avioeron omaisuudenjaosta päätetään sitten oikeudessa, suuttuu Lonja ja käskee heitä häipymään ilman papereita. Pasha uhkailee Lonjaa miliisillä ja vankilalla.

Lonja säikähtää näitä uhkailuja ja kysyy vihasena Tamaralta - luuletko, että Pasha todellakin oli nähnyt sinut kaupassa ja rakastunut niin kuin väittää. Lonja paljastaa likaisen juonensa ja sen, että hän itse oli viinipullonkin Pashalle ostanut, kun tämä saapuu Tamaran luo kylään.

Tamara ihmettelee asioiden uutta käännöstä: - miten minun nyt käy? Mutta Pasha edelleenkin vakuuttaa hänelle rakkauttaan ja pyytää lähtemään mukaansa. Lonja puolestaan sanoo, ettei hän Tamaraa laske mihinkään. Kun Tamara näyttää olevan kuitenkin lähdössä Pashan kanssa, Lonja menee vielä pidemmälle: hän alkaa itkeä ja vannoo

rakkauttaan ja pyytää Tamaraa heidän yhteisen, kuolleen tyttärensä nimissä (*va imja dotsenki*) jäämään, että he voisivat yhdessä käydä tämän haudalla kuin isä ja äiti.

- Jää Toma, Lonja sanoo, käyttäen ensimmäisen kerran vaimonsa lempinimeä.

Pasha näkee Lonjan petollisuuden eikä haluaisi jättää Tamaraa hänen luokseen. Hän uhkaa tappaa Lonjan. Syntyy tappelu miesten kesken. Pasha poistuu hävinneenä.

Tamara ja Lonja alkavat keskustella arkipäivän asioista; mitä ruokaa Tamara valmistaisi Lonjalle - aivan kuin Pashan vierailua ei olisi koskaan ollutkaan. Lonja pyytää Tamaraa hakemaan kaupasta viiniä ja votkaa.

Tamara lähtee...

Ensimmäinen näytös

Pasha tulee Tamaran luokse viinipullo mukanaan. Tamara vaikuttaa hermostuneelta, mitä tuo mies mahtaa ajatellakaan hänestä. Sen sijaan Pasha miettii, miten saisi pullon auki ja pyytää korkkiruuvia. Tamara ei tiedä minkä näköinen korkkiruuvi on, hajamielisenä touhuu asiasta toiseen myöntäen olevansa huonomuistinen kuin kana, tuo purkinavaajan.

Pasha pyyhkii hikeä ja voi huonosti. Tamara epäilee epilepsiaa ja pakottaa Pashan pitkälleen, ettei mies kohtauksen alkaessa kaadu ja loukkaa itseään. Pasha kyllästyy jankutukseen ja uhkaa nousta ja lähteä pois. Tamara haluaa miehen jäävän, koska hänestä on ikävää olla yksin kotona ja hän haluaisi keskustella jonkun kanssa.

Hän kysyy Pashan ammattia, mutta tämä vain muistuttaa korkkiruuvista... Tamara kyselee millainen se on? Arvelee, ettei sellaista ole, mutta menee etsimään ja tuo ruuvimeisselin. Pullon aukaisu sillä ei onnistu. Tamara arvelee syyksi, että joko meisseli, korkki tai pullo ovat huonolaatuksia. (*brakovannie*)

Pasha pyytää vasaran, pienen tai suuren, Tamara tuo suuren – moukarin. Tamara puolustautuu kertoen olevansa kouluakäymätön maalaistyttö. Lonja oli opiskeluaikanaan tullut maalle perunannostoon ja Tamara oli alkanut odottaa lasta. Lonja oli tullut kosimaan mustelma silmän alla – Tamaran isä oli väkisin hakenut Lonjan yliopistolta.

Pasha muistuttaa vasarasta. Tamara kertoo aikaisemmin muistinsa olleen parempi, hän oli jopa kirjoittanut runoja pari vihkollista, jotka Lonja sitten antoi jätepaperikeräykseen.

Koska viinipullon avaus ei onnistu, Tamara ehdottaa teen juontia ja kertoo uudesta vedenkeitimestä, joka viheltää, kun vesi kiehuu.

Pashan pyytäessä Tamaraa istumaan, Tamara ei halua istua Pashan vieressä, koska Lonjan mielestä hänen vaimonsa hengitys haisee. Pasha väittää vastaan, mutta Tamara ei usko, sillä eihän Lonja olisi hänelle valehdellut. Asiasta kiistellään.

Vesipannu viheltää ja Tamara juoksee sammuttamaan sen, ettei naapuri ehdi koputtamaan seinään.

- Kuvitellaan, että tee on viiniä! Niin minä joskus teen. Kuvittelen, että leipä on suklaata, syön hitaasti ja se muuttuu makeaksi.

Kun sokerit ja lusikat on pöydässä Tamara ilmoittaa

- Teevesi on keitetty turhaan, Lonja on vienyt teen töihin. Kuvitellaan - pääasia että on sokeria.

Tamara juo teetä kyykkysillään. Hän on siihen tottunut, koska silloin tuoleja ei riitä kaikille, kun Lonjalla on vieraita. Pasha kysyy, miksi Lonja itse ei istu kyykkysillään, mutta pelkkä ajatuskin on aivan mahdoton Tamaran mielestä.

Tamara haluaa kynttilöitä pöytään, koska hän on kirjoista lukenut, että kun mies ja nainen juovat viiniä, pöydässä on kynttilöitä. Kynttilöitä ei ole, Tamara tuo taskulampun.

- Kuvittelemme, että on viiniä, on ilta – kynttilätkin voimme kuvitella. Lamppu ei pala pystyssä. Kuvitellaan, että se on pystyssä.

Sitten Tamara haluaa paistaa Pashalle blinejä, mutta Pasha pyytää Tamaraa istumaan ja rauhoittumaan hetkeksi. -Istu nyt Toma -. Tamara ilahtuu kovasti kuullessaan lempinimensä, sillä viimeiksi äiti on häntä Tomaksi nimittänyt. Aviomies nimittää Tamaraa miljoonakalaksi, - Varmaan sen vuoksi, kun minä olen niin vaatimaton. Nehän elävät missä tahansa, vaikka viemäriverkossa, eikä niillä tee mitään.

Heilläkin oli kerran ollut akvaario, mutta Lonja oli ilkeyttään kaatanut kiehuvaa vettä akvaarioon ja kalat olivat kuolleet.

Tamara näyttää rannerengastaan, jonka oli saanut lahjaksi Lonjalta.

- Usein hän unohtaa syntymäpäiväni, enkä minä kehtaa siitä muistuttaa. Kerran hän antoi lahjaksi saippuan – tosin hän vei sen myöhemmin töihin omaan käyttöönsä.

Pasha pyytää Tamaraa kertomaan jotain itsestään. "Minustako – pian pitkästyisit!

Tamara osoittaa seinältä kuuluisan laulajattaren julistetta: "Hän on mielenkiintoinen.

Lonja oli kerran ostanut laulajattarelle 17 kaunista krysanteemia. Tamara oli saanut ihastella kauniita kukkia sen aikaa kotona, kun Lonja valmistautui konserttia varten. Tamara ei ollut päässyt konserttiin, koska heillä oli ollut vain yksi lippu.

Mutta Pashan mielestä Tamara ON kaunis. Tamara epäilee toisen pilkkaavan häntä.

- Jos olisin kaunis, myös minulle annettaisiin kukkia.

Tähän Pasha sanoo, että Lonja on aivan hullu ja hölmö – (DURAK.)

Tamara kieltää puhumasta sellaista, koska Lonja ei ole hölmö, hän on opiskellut yliopistossakin!

- Sielläkö hölmöjä ei ole? Ne kaikkihan opiskelevat siellä!

Valokuvia katsottaessa Tamara kertoo, millainen sankari Lonja on ollut. Kaikki valokuvat ovat Lonjasta. Yksi kuva on otettu Tamaran kotimökistäkin –tosin vain huussi näkyy. Tamara löytää oman kuvansa, jota ei ole nähnyt aikaisemmin. Se on koulun päättäjäispäivänä otettu. Hänellä on kuvassa päällään mekko, jonka hän itse oli suunnitellut ja ommellut. Samana iltana koirat olivat hypänneet hänen päälleen ja mekko oli repeytynyt.

- Koirathan hyökkäävät vain ilkeitten ihmisten päälle ja minä olen huono ihminen, kun en edes itkenyt kuten äiti, silloin kun Liza-tyttäreni kuoli, istuin vain arkun äärellä.

Pasha haluaisi Tamaran kuvan, mutta Tamara antaisi paremman: kuvan Lonjasta kunniamerkit rinnassa. Sitten Tamara repii oman kuvansa, koska Lonjakin niin tekisi. Lopulta Pasha menettää malttinsa:

- Lonja! Lonja! Mitä sinä jankutat koko ajan Lonjasta! Eikö sinulla ole omaa päätä ollenkaan?

- Ei. Niin Lonjakin sanoo.

- Hullu! (DURA!)

Tilanne rauhoittuu ja Pasha pyytää huutamistaan anteeksi ja toteaa Tamaran kuitenkin rakastavan Lonjaansa.

Tamara ei ole loukkaantunut, eihän hän koskaan loukkaannu.

- Ettekö te todella laskenut leikkiä?

– Mistä?

- Että olen kaunis.
- En, teidän tulisi pukeutua kuin naiset.
- Haluatteko, että pukeudun, minulla on kauniita mekkoja, itse olen ommellut verhoista – kenkiä ei ole, en osaa niitä ommella.

Kun Tamara on uudelleen pukeutunut ja kammannut hiuksensa hän huomaa jotain loistavan Pashan silmissä, mutta Pasha sanoo sen olevan hikeä.

Tamara kiittää Pashaa kaikesta siitä hyvästä, mitä on kokenut ja kauniista sanoista – vaikka olisivat valhetta – saman tekevää – kaikki on ollut ihanaa.

Tamara mielestä Pashan on aika lähteä. Heidän viettämänsä aika kahdestaan on syntiä, josta Luoja rankaisee. Tämän takia Tamara joutuu helvettiin. Mutta sitten hän muistaa, että hänhän onkin miljoonakala, joka pärjää missä vain – ehkäpä hän pärjää manalassakin. Mutta paratiisiin Tamara haluaisi, koska hänen isänsä ja Liza ovat varmasti siellä. Tamara pohtii, että paratiisiin on varmasti pitkät jonot – kun on niin paljon hyviä ihmisiä – huonoja ihmisiä on hyvin vähän – paitsi ulkomailla. Pashan hän arvelee pääsevän paratiisiin jonojen ohi.

Hän pyytää Pashaa viemään terveisiä isälleen ja tyttärelleen ja on varma, ettei hän itse ole ansainnut paratiisiin pääsyä, koska

- Kutsuin kylään tuntemattoman miehen ja join hänen kanssa viiniä ja jopa halusin, että hän suutelisi minua. Vaikkapa poskelle. Tai otsalle.

Juuri kun Pasha aikoo täyttää Tamaran toiveen, ovi lennähtää auki ja sisälle astuu aviomies: No niin – kyyhkyläiset! Komedia loppui tähän!

Esirippu.